

Stortingets utredningsseksjon

Til: (...)

Dato: 20.10.2021

Utreder: (...)

Oppdragsnr: 2021250

Tiltak i EU for å redusere konsekvensene av høye strømpriser

Hvilke tiltak gjennomføres og foreslås av medlemslandene i EU og Europakommisjonen for å redusere de negative konsekvensene av høye strømpriser?

SAMMENDRAG

Europakommisjonen presentert den 13. oktober en verktøykasse med umiddelbare tiltak for å redusere de negative effektene av høye energipriser og mer langsiktige tiltak for å redusere energipriser, øke forsyningssikkerheten og realisere den grønne omleggingen av energisektoren.

Kommisjonen mener medlemslandene kan motvirke de negative effektene av de høye prisene innenfor dagens rettsakter. På lengre sikt er det også aktuelt med endringer i regelverket og nye rettsakter for å skape et mer robust, sosialt og miljøvennlig energisystem. Kommisjonen understreker at det ikke er aktuelt å endre på marginalprissystemet.

Flere medlemsland har eller planlegger å iverksette tiltak for å motvirke de høye energiprisene med økonomiske støtteordninger og lavere avgiftssatser.

INNHold

1	Innledning.....	2
2	Europakommisjonens verktøykasse	2
2.1	Umiddelbare tiltak.....	3
2.1.1	Støtteordninger	3
2.1.2	Skatter og avgifter.....	3
2.1.3	Statsstøtte til bedrifter.....	3
2.1.4	Markedsovervåking	3
2.1.5	Samarbeid med internasjonale partnere	4
2.2	Tiltak på mellomlang sikt	4
2.2.1	Lagringsskapasitet og et robust energisystem i Europa	4
2.2.2	Støtte en rettferdig omlegging og beskytte sluttbrukerne.....	5
2.2.3	Øke investeringene i fornybar energi og energieffektivitet	5
3	Medlemslandenes forslag til tiltak.....	6
3.1	Nasjonale tiltak	7

1 Innledning

Utredningsseksjonen gir her en kortfattet beskrivelse av tiltakene i Europakommisjonens verktøykasse for å redusere de negative effektene av høye energipriser. I tillegg lister vi opp tiltak som er eller planlegges iverksatt i medlemslandene.

2 Europakommisjonens verktøykasse

Europakommisjonen la fram en verktøykasse for å motvirke de høye energiprisene den 13. oktober 2021. Ifølge kommisjonen kan EU og medlemslandene iverksette effektive tiltak for å redusere de negative konsekvensene av de høye energiprisene høsten 2021 innenfor de eksisterende rettslige rammeverket. De fleste medlemslandene har eller planlegger å iverksette tiltak for å beskytte de mest sårbare husholdningene, bedrifter og kraftintensiv industri fra de høye energiprisene.¹

Kommisjonen skiller mellom umiddelbare tiltak og tiltak på mellomlang sikt og mellom tiltak Kommisjonen vil gjennomføre og tiltak medlemslandene kan gjennomføre. Utredningsseksjonen gjengir punktvis tiltakene Kommisjonens verktøykasse.²

¹ Europakommisjonen (2021) [Energy prices: Commission presents a toolbox of measures to tackle exceptional situation and its impacts](#)

² Europakommisjonen (2021) [Tackling rising energy prices: a toolbox for action and support](#), COM(2021) 660 final

2.1 Umiddelbare tiltak

2.1.1 Støtteordninger

Medlemslandene kan:

- ♦ Gi inntekststøtte til de mest sårbare husholdningene i form av sosialstøtte, verdikuponger eller delvis betaling av energiregningene. Dette kan bl.a. finansieres med medlemslandenes økte inntekter fra salget av utslippskvoter i det europeiske kvotehandelssystemet ETS
- ♦ Gi midlertidig utsettelse for å betale energiregningen
- ♦ Sikre at husholdninger ikke får stengt tilkoblingen til elektrisitet- og gassnettet
- ♦ Dele erfaringer om best praksis og koordinere tiltak

2.1.2 Skatter og avgifter

Medlemslandene kan:

- ♦ Gi de mest sårbare husholdningene midlertidige, målrettede reduksjoner i avgiftene på energi
- ♦ Vurdere å finansiere støtteordninger for fornybar energi fra andre kilder enn strømregningen

2.1.3 Statsstøtte til bedrifter

Medlemslandene kan:

- ♦ Redusere energikostnadene for alle sluttbrukere. Det å gi lik hjelp til alle energiforbrukere i næringslivet er ikke statsstøtte, fastslår Kommisjonen. Det kan gjøres gjennom reduksjon i skatter og avgifter på energi.
- ♦ Gi midlertidig krisestøtte til bedrifter i overensstemmelse med EUs statsstøtteregler, og samtidig utnytte fleksibiliteten i regelverket og motivere til utfasing av fossil energi
- ♦ Tilrettelegge for at små og mellomstore bedrifter kan inngå langsiktige kontrakter om kjøp av fornybar energi (på samme måte som store kraftintensive bedrifter), f.eks. ved å samle etterspørselen fra flere bedrifter i overensstemmelse med konkurransereglene
- ♦ Støtte energikjøpkontrakter gjennom komplementære tiltak som partnersøk, standardavtaler og risikoreduksjon gjennom [InvestEUs](#) finansielle produkter

2.1.4 Markedsovervåking

Kommisjonen vil:

- ♦ Undersøke alle mulige konkurransemanipulerende aktiviteter i energimarkedet
- ♦ Be [European Securities and Markets Authority](#) (ESMA) om å overvåke utviklingen av karbonmarkedet (ETS)

- ♦ Sikre at [REMIT-forordningen](#) om integritet og gjennomskiktighet i energimarkedet gjennomføres effektivt i samarbeid med [ACER](#) og nasjonale myndigheter

2.1.5 Samarbeid med internasjonale partnere

Kommisjonen vil:

- ♦ Økte sin internasjonalt utadrettede virksomhet på energiområdet for å sikre åpenhet, likviditet og fleksibilitet i de internasjonale markedene
- ♦ Legge fram en strategi for internasjonalt energiengasjement i starten av 2022 der det blant skal vurderes tiltak for å sikre forsyningssikkerhet og konkurransekraft i de internasjonale energimarkedene under hele den pågående grønne energiomleggingen

Overgangen til ren energi er det viktigste tiltaket hevder Kommisjonen.

2.2 Tiltak på mellomlangt sikt

2.2.1 Lagringskapasitet og et robust energisystem i Europa

Kommisjonen mener Europas energisystem må bli mer robust samtidig som energisystemet omfatter mer desentralisert fornybar energiproduksjon og store fossile varmekraftverk fases ut. Forsyningssikkerhet og risikoberedskap må tilpasses omstillingen til ren energi.

Kommisjonen vil:

- ♦ Foreslå et rettslig rammeverk for markedet for lavkarbon gass- og hydrogen innen utgangen av desember 2021
- ♦ Vurdere en revisjon av forordningen om gassforsyningssikkerhet i EU for å gjøre gassmarkedet mer robust, bl.a. med tilgang til grenseoverkryssende lagringskapasitet for fornybar energi og lavkarbon gass
- ♦ Vurdere nytten av et frivillig samarbeid mellom medlemsland om felles, offentlig innkjøp av beredskapslagre for gass
- ♦ Etablere grenseoverskridende, regionale rådgivningsgrupper som skal vurdere risiko for tilgangen på gass og foreslå tiltak overfor medlemslandene
- ♦ Støtte utviklingen av framtidssikker lagring av energi på mellomlang sikt, som økt etterspørselsfleksibilitet og batterier, og på lang sikt, som hydrogen
- ♦ Vedta en delegert rettsakt om kjernekraft og gass under taksonomiforordningen
- ♦ Beholde marginalprissetting som prinsipp i det indre elektrisitetsmarkedet. Det er almen enighet om at marginalprissetting er det mest effektive modellen for avregulerte markeder, ifølge Kommisjonen.
- ♦ Be ACER undersøke fordeler og ulemper med dagens energimarkedsdesign og foreslå forbedringer der det er relevant til Kommisjonen
- ♦ Vedta en regelbok om cybersikkerhet for elektrisitet

- ♦ Vurdere potensialet for helt compatible regionale og EU-omfattende detaljistmarkeder. Større grenseoverskridende harmonisering kan øke den grenseoverskridende konkurransen og bidra til å holde prisene under kontroll, hevder Kommisjonen
- ♦ Samarbeide med medlemslandene om å spre innovasjon og innovative energiløsninger

2.2.2 Støtte en rettferdig omlegging og beskytte sluttbrukerne

Kommisjonen vil:

- ♦ Foreslå en anbefaling til Det europeiske råd innen utgangen av desember 2021 om hvordan medlemslandene best kan ivareta de sosiale og arbeidsmessige aspektene ved det grønne skiftet

Medlemslandene kan:

- ♦ Styrke forbrukernes rolle i energimarkedet og gi de økt mulighet til å velge og skifte energileverandør, til å produsere sin egen elektrisitet og få en mer aktiv og sterkere rolle i energimarkedet
- ♦ Utnevne en sistehåndsleverandør om en leverandør går ut av markedet eller går konkurs
- ♦ Ytterligere styrke forbrukernes rolle i energimarkedet ved å øke mulighetene for å regulere egen energietterspørsel (etterspørselsfleksibilitet) og produsere sin egen energi (f.eks. økt selvforsyning i energifelleskap)

2.2.3 Øke investeringene i fornybar energi og energieffektivitet

Kommisjonen vil:

- ♦ Gi ut en veiledning i løpet av 2022 om hvordan medlemslandene kan fremskynde godkjenningsprosessene for ny fornybar energiproduksjon og videreføre samarbeidet med medlemslandene om å kartlegge og dele god praksis
- ♦ Innlede arbeidet med å utvikle nettkode for etterspørselsfleksibilitet i energimarkedet i starten av 2022
- ♦ Ferdigstille revisjonen av retningslinjene for statlig energi- og miljøstøtte for å bidra til å oppnå det grønne skiftet til lavest mulig kostnad og tilrettelegge for investeringer i fornybar energi og energieffektivisering
- ♦ Bistå medlemslandene til å utnytte de finansielle midlene i [EU-budsjettet](#) og [NextGenerationEU](#) best mulig

Medlemslandene kan:

- ♦ Fremskynde auksjoner (utlysninger) for utbygging av fornybar energi og sikre rask ferdigstilling med midler fra EUs [Recovery and Resilience Facility](#)
- ♦ Øke farten i godkjenningsprosessene for utbygging av fornybar energiproduksjon
- ♦ Øke produksjonen av utstyr for fornybar energi
- ♦ Øke investeringene i energieffektivisering og for å redusere bygningers energibehov
- ♦ Øke investeringene i transeuropeiske energinett og prosjekter av felles interesse for å fjerne flaskehalser, bedre sammenkoblinger, øke lagerkapasitet og etablere smartere transmisjon- og distribusjonsnett

Europakommisjonen mener at virkemidlene i verktøykassen vil bidra til en riktig tilpasset respons på de høye strømprisene for husholdninger og bedrifter, uten å skade EUs interne energimarked eller det grønne skiftet. Tiltakene fokuserer på å beskytte de mest sårbare, ifølge kommisjonen.

3 Medlemslandenes forslag til tiltak

Flere medlemsland har iverksatt eller planlagt å iverksette tiltak for å beskytte de mest sårbare husholdningene, bedriftene og kraftintensiv industri fra negative konsekvenser av høye energipriser. Tiltakene omfatter bl.a. pristak på energi, midlertidig avgiftslettelse, sjablongmessige støtteordninger (som f.eks. verdikuponger) og subsidier.

Foreløpig har Spania, Hellas, Frankrike, Italia, Slovenia og Portugal iverksatt tiltak for å redusere de negative konsekvensene av høye energipriser, ifølge Euractiv.³ I tillegg har 15 land annonsert at de forbereder eller vurderer tiltak: Belgia, Bulgaria, Estland, Irland, Latvia, Litauen, Nederland, Polen og Slovakia.

Regjeringene i Spania, Frankrike, Tsjekkia, Hellas og Romania publiserte 6. oktober 2021 en felles uttalelse om fem tiltak mot de økte strømprisene:

1. Felles tilnærming på europeisk nivå med en europeisk verktøykasse for å koordinere landenes respons på dramatiske prisøkninger
2. Undersøke hvordan det europeiske gassmarkedet fungerer og hvorfor dagens gasskontrakter har vært utilstrekkelige. Utarbeide felles retningslinjer for gasslagring for å motvirke og jevne ut prissvingningene og koordinere landenes kjøp av gass for å gi EU økt forhandlingsmakt.
3. Reformere engrosmarkedet for elektrisitet for å få en bedre sammenheng mellom prisen forbrukerne betaler og gjennomsnittlig produksjonskostnad basert på nasjonal produksjonsmiks. Dette er særlig viktig med økende avkarbonisering og økende elektrifisering.
4. Oppnå energiavhengighet for Europa ved å investere i økt mangfold av energikilder og redusere Europas avhengighet av gasseksporterende land så raskt som mulig. Lavkarbon kilder som biomasse, vind og sol vil spille en nøkkelrolle.

³ Euractiv (2021) [Portugal among group of six countries to adopt measures to tackle energy prices](#), artikkel 20.10.2021

5. Sikre mer forutsigbar karbonpris og unngå overdrevet volatilitet. ETS er avgjørende for å prissette karbonutslipp og fremme energiomleggingen, men private aktører må kunne planlegge og endre sine investeringer til lavkarbonløsninger.⁴

Noen land har argumentert for felles offentlig kjøp av gass og felles strategisk gasslagring, mens andre er skeptiske til slike tiltak.⁵

Nedenfor lister vi opp noen av de nasjonale tiltakene som er eller planlegges iverksatt.

3.1 Nasjonale tiltak

Den spanske regjeringen:

- ♦ vil sikre at forbrukerne ikke betaler en høyere gjennomsnittlig energipris i 2021 enn i 2018
- ♦ har redusert merverdiavgiften fra 21 til 10 prosent
- ♦ skal gi økonomisk støtte til de mest sårbare husholdningene
- ♦ har foreslått å redusere strømregningen for forbrukerne ved å regulere den rekordhøye profitten til de store kraftprodusentene i Spania. De spanske kjernekraft og vannkraftverkene får ekstrahøy profitt pga. den europeiske marginalprissystemet (som tilsvarende kraftverk i andre medlemsland). En del av den høye profitten skyldes økte kvotepriser. Denne ekstraprofitten ønsker den spanske regjeringen å omfordele til forbrukerne
- ♦ har foreslått at gass tas ut av systemet med marginalpris, så lenge prisene er eksepsjonelt høye⁶

Den franske regjeringen:

- ♦ har innført et pristak på gass og vil begrense prisveksten på elektrisitet til 4 prosent fram til april 2022 ⁷
- ♦ har foreslått at alle kraftintensive bedrifter skal betale minimums avgift på elektrisitet
- ♦ skal gi økonomisk støtte (en «eksepsjonell energisjekk») til de mest sårbare husholdningene
- ♦ har foreslått at kraftintensiv industri kan få tildelt gratis ETS-kvoter tidlig i 2022 heller enn i 2023 for å motvirke de høye elektrisitetsprisene⁸

⁴ PoliticoPro (2021) [Fellesuttalelse fra finansministrene i Spania, Frankrike, Tsjekkia, Hellas og Romania](#)

⁵ Euractiv (2021) [Special Edition: EU capitals get ready for heated energy talks](#)

⁶ Euractiv (2021) [Spain urges EU to take energy crisis measures “beyond winter”](#)

⁷ Euractiv (2021) [Leftist candidate Mélenchon suggests “freezing” energy prices](#)

⁸ PoliticoPro (2021) [France to request early distribution of free ETS allocations](#), artikkel

Den nederlandske regjeringen:

- ♦ vil redusere energiskattene for å redusere energiregningene til husholdningene

Den italienske regjeringen:

- ♦ har nedsatt nettavgiften for små bedrifter til null prosent. Nettavgiften utgjør om lag en tredjedel av strømregningen
- ♦ har redusert merverdiavgiften på gass fra 10 til 5 prosent
- ♦ vil gi økonomisk støtte til 3 millioner sårbare husholdninger

Den greske regjeringen:

- ♦ vil gi økonomisk støtte til husholdningene til å betale deler av strømregningen for forbruket og de første 300 kWh
- ♦ vil gi en engangssum for å hjelpe husholdninger til å kjøpe olje, gass, ved og biomasse til oppvarming

Den belgiske regjeringen:

- ♦ vil gi økonomisk støtte til om lag 1 million sårbare husholdninger

Den polske regjeringen:

- ♦ har foreslått at alle tiltak under EUs klimastrategi Fit for 55 som vil kunne bidra til økte energipriser bør revideres eller utsettes
- ♦ vil at EU umiddelbart stanser all spekulasjon i markedet for utslippskvoter
- ♦ vil at EU øker den økonomiske støtten til de mest fattige husholdningene
- ♦ vil at EU myker opp regelverket for statsstøtte og skatt⁹

⁹ PoliticoPro (2021) [Poland says EU should hit climate pause in response to energy crisis](#), artikkel 19.10.2021